Opłata pocztowa opłacona ryczałtem

Цана асобнага нумару 10 гр.

РОДНЫ КРАЙ

Орган Т-ва Беларускае Асьветы — выходзіць 4 разы ў месяц.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Езуіцкая вул. 6, кв. 4.

Прыймо інтэрэсантаў: у Сэкрэтар'яце ТБА—у будні ад 9—12 г. у Рэдакцыі „ ад 12—14 г.

Цана падпіскі з дастаўкай поштай: За год 2 зл. 50 гр.; за паўгоду—1 зл. 35 гр. за 3 месяцы — 75 грош.; за 1 месяц — 30 грош.

№ 34 (86) | Вільня, 15-га сьнежня 1935 г. | Год 3-ці.

Значэньне і арганізацыя самаўраду.

Урад прэм'ера М. Касьцялкоўскага пачаў энэргічную працу ўва ўсіх галінах дзяржаўнага і грамадзкага жыцьця, хочучы перш-на-перш упарадкаваць фінансавую гаспадарку Дзяржавы. Зразумела, што датуль нельга думаць аб нейкім палепшаньні дзяржаўнае гаспадаркі, пакуль дзяржаўныя расходы не дапасуюцца да прыходу. Папярэднія польскія Урады па рознаму давалі сабе раду з гэтым найтруднейшым заданьнем для кожнага Ураду наагул. Адны пакрывалі недаборы заграчінымі пазыкамі, другія — пазыкамі ўнутранымі, іншыя зьбілянсоўвалі хітра-мудра толькі на паперы, ведаючы, што не яны а нейкі іншы Урад будзе ламаць галаву ў канцы году над тым, скуль пакрыць дэфіцыт.

Шматгадовая практыка аднак паказала, што ўсе гэныя штучкі не ратуюць палажэньня. Латаецца то тут, то там, латаецца ад прыпадку да прыпадку, а ў выніку нічога добрага няма: хвост вылезе, нос увязьне;—нос вылезе, хвост увязьне. Нават так вялікія ўнутраныя пазыкі, як так зв. нацыянальная ды інвэстыцыйная, якія прайшлі з такім вялікім, здавалася-б, пасьпехам, палажэньня не ўратавалі. Амаль кожны год вымагаў усё новых ды новых пазыкаў, а гаспадарчае палажэньне Дзяржавы з кожным годам фактычна пагаршалася.

Нічога дзіўнага, што перад Урадам міністра Касьцялкоўскага стала пытаньне: ці надалей пакінуць нерэальныя, папяровыя толькі зьбілянсаваныя, дзяржаўныя бюджэты ды каціцца ўніз па пахілай плошчы ў невядомую даль, ці падыйсьці да разьвязкі гэтага, бязумоўна, вельмі і вельмі труднага пытаньня рэальна, па-гаспадарску?

Пан мін. Касьцялкоўскі як бачым выбраў апошняе: падняўся зірнуць праўдзе ў вочы ды адважна пайшоў вайною на „ўсемагутны крызыс".

Прыйшлося аднак і яму ў першую чаргу часткова хапіцца за стары мэтад сваіх папярэднікаў, ды пачаць абніжэньне дзяржаўных расходаў ад абрэзкі пэнсіі нават ніжэйшым урадоўцам, але аднак раўналежна з гэтаю, ня зусім, шчыра кажучы, удалаю мераю пайшлі і другія, а ў першую чаргу—барацьба з так званымі „картэлямі". Прымусова абніжаны акром таго цэны на некаторыя прадукты першай патрэбы, як: цукар, жалеза, вугаль і г. д. Чуваць, што ў хуткім часе Урад думае выдаць яшчэ шмат загадаў, датычачых іншых галінаў дзяржаўнага і грамадзкага жыцьця, ня чуваць толькі нічога аб самаўрадах. Праўда, гаворыцца аб тым, што Урад думае зваліць значную частку адміністрацыйнае работы на самаўрады, але аб самых самаўрадах нічога не гаворыцца.

Бязумоўна самаўрад у дзяржаўным жыцьці можа і павінен адыгрываць важную ролю, але для гэтага аднак трэба, каб ён быў сапраўды самаўрадам, а ня тым, чым ён ёсьць у сучасны мамэнт. Трэба, каб на месцы кіравалі народнаю гаспадаркаю людзі, зьвязаныя з краем, народныя, так сказаць, прадстаўнікі, а ня стаўленікі адміністрацыі. А ў нас, прынамсі на тэрыторыі Заходняе Беларусі, большасьць гаспадароў самаўрадаў гэта людзі зусім чужыя. Урэшце наагул сучасная структура самаўраду, калі на чале павятовага соймiку, напр. стаіць чыноўнік (стараста), зьяўляецца недарэчнай ды вельмі каштоўнай. Папершае стараста не заўсёды бывае гаспадарлівы, па другое зусім непатрэбна выдаецца яму другая пэнсыя. Калі-б самаўрад быў унезалежнены ад адміністрацыі, дык перадусім нехта меў-бы кусок хлеба, падругое напэўне былі-бы выбраны лепшы гаспадар, патрэцяе, усё гэтае разам каштавала-б шмат танней. А самае галоўнае самаўрад павінен быць сапраўды самаўрадам, а ня фікцыяй. Туды павінны бяз ніякіх перашкодаў з боку адміністрацыі быць выбраны мясцовыя гаспадары, якія, ведаючы і варункі маючы больш досьледу ды будучы зьвязаны кроўна з сваім вокругам (валасцьяй ці паветам), гаспадарылі-б шмат ашчадней. Шырокі плян п. мін. Касьцялкоўскага—аздараўленьне ўсяго дзяржаўнага арганізму, можа мець пасьпех толькі і выключна тады, калі ён у працы сваёй абапёрся-б на сапраўдны самаўрад, да перабудовы якога ў першую чаргу і павінен Урад прыступіць. Не „варягі" а толькі тутэйшыя людзі здолеюць перамагчы крызыс. Але для гэтага мусіць быць дадзена свабода і крытыкі недарэчнасьці і выбараў у самаўрады, чаго нажаль пры апошняй арганізацыі (бо нельга назваць гэта выбарамі) самаўрадаў ня было.

Адклад не заўсёды ідзе ў лад.

Школа для усіх! Бясплатнае навучаньне! — вось лёзунгі, якія чуваць пры ўсякай рэвалюцыі, пры ўсякай перабудове грамадзкага ці дзяржаўнага жыцьця.

Лёзунгі бязумоўна слушныя — гэта той найвышэйшы ідэал, да каторага павінна імкнуцца кожнае грамадзянства. Але толькі ідэал, бо-ж практычна вельмі трудна асягальны.

На што ўжо камуністы, якіх хіба ніхто не пераліцытуе ў кіданьні прыгожых, захопліваючых клічаў,! аднак і тыя, дасягнуўшы ўлады, гэтых лёзунгаў зьдзейсьніць не маглі.

Грымелі калісь гэныя лёзунгі і ў Польшчы, нават быў здаецца такі адзін (першы) год—1920, калі школа была калі не для ўсіх, дык прынамсі бязплатная. Аднак, як ужо зазначана, трывала гэта толькі адзін год і то здаецца ня цэлы. Зараз-жа пачалі ўводзіць плату за навуку — перш пад рознымі відамі—замаскавана, а пасьля і зусім выразна пад назовам „адміністрацыйнай таксы".

У сучасны мамэнт, як ведама, гэная адміністрацыйная такса ў год ад дзіцяці ў сярэдняй дзяржаўнай школе выносіць не маленькую суму, бо аж 220 злотых. У нас у Вільні да гэтага яшчэ даходзіць 5 зл. на абавязкавы школьны тэатр ды 4 зл. на лекарскую помач.

Калі да гэтага яшчэ дадаць розныя „дабравольныя" ахвяры, то на будову школаў, то на іншыя мэты, дык атрымаем каля 240 зл. у год ад вучня.

Так прадстаўляецца справа ўва ўсіх дзяржаўных польскіх школах.

У нашай Віленскай Беларускай Гімназіі справа прадстаўляецца крыху інакш

Не зважаючы на тое, што Гімназія нашая, як дзяржаўная, падлягае агульным правілам, дырэктару Астроўскаму нейк удаецца гэты непасільны для нашых дзяцей цяжар памяншаць у сярэднім амаль на палову. Большасьць нашых вучняў плаціць ня больш як 50% 60%, а некаторыя нават і таго меней—15—25 проц. Акром таго пры гімназіі істнуюць інтэрнаты: хлапцоўскі на 60 чал. і дзявочы на 40. Поўнае ўтрыманьне ў інтэрнаце каштуе 25 зл., але і гэта сума памяншаецца таксама амаль да палавіны, бо-ж ізноў-жа дырэктар Астроўскі нейк здабывае ўрадовыя дапамогі.

Найбольш бедныя вучні івучаніцы у лічбе каля 30 проц. жывуць ў інтэрнаце зусім бясплатна

Ясна, што ў нас галіта настолькі вялікая, што нават гэтых невялікіх сумаў, якія прыпадаюць на паасобных вучняў, часта бацькі заплаціць ня могуць І тут вось пачынаецца трагэдыя ня толькі для іх, але і для ўсяе школы.

Пры так абмежаных бюджэтах і гімназія і інтэрнаты могуць правільна функцыянаваць толькі пры адным варунку: — акуратнай аплаце і за навуку і за інтэрнат у вызначаныя дырэкцыяй гімназіі тэрміны.

Нажаль бацькі відаць таго не разумеюць, што не прысылаючы ў азначаны тэрмін належных за дзіця грошы, яны пагаршаюць тым самым ўтрыманьне свайго дзіцяці, бо-ж за тавар, набраны ў доўг, трэба заплаціць даражэй, а сам тавар атрымоўваецца шмат горшы.

На гэтым церпяць зразумела зусім нявінна дзеці тых, хто свой абавязак выконвае акуратна. Мы добра разумеем, што часта матэр'яльнае палажэньне бацькоў бывае так цяжкое, што трудна абвінавачваць іх у нядбальстве ці злой волі, але аднак ад гэтага не лягчэй.

Кожнаму хацелася-б даць навуку свайму дзіцяці, але аднак ня ўсе гэта могуць сабе пазволіць.

І дзеля гэтага той, хто пасылае дзіця павінен, перш даведацца аб варунках, а прыслаўшы павінен гэныя варункі споўніць, каб ня быць цяжарам для другіх. З сумам аднак трэба тут зазначыць, што не заўсёды прычынаю неакуратнага споўненьня абавязкаў у адносінах да школы зьяўляецца матэр'яльнае палажэньне. Нам ведамы такія выпадкі, калі бацькі ня плацяць дабравольна належных грошай да таго мамэнту, пакуль дзіця не выдаляецца з школы.

Але з гэтага ізноў жа нічога добрага ня выходзіць, бо дзіця некалькі дзён (пакуль бацька ўрэшце прышле грошы) прапушчае лекцыі, тармазіць правільны ход занятках у школе, а ўвыніку дастае двойкі і... пазбаўляецца наагул права карыстацца з зьніжак. А пасьля такі бацька скрабе сабе галаву, што сыну ці дачцы „налажылі" поўную плату. А вінаваты сам!

Не заўсёды, як бачым, адклад ідзе ў лад.

Праца польскіх чугунак.

Міністар камувікацыі інжынер М. Буткевіч у пачатку гэтага тыдня меў гутарку з прадстаўніком агенцыі Iskra".

— Пасажырскі рух, — сказаў п. міністар,—заўсёды павінен адпавядаць фінансава-гаспадарчым варункам краю, але ў той самы час польскія чугункі павінны стаяць на належнай вышыні.

У 1932 годзе польскія чугункі перавязьлі 114 мільёнаў пасажыраў, у 1934 годзе — 146 мільёнаў, за першае паўгодзьдзе 1935 году—71 мільён пасажыраў. За тыя самыя пэрыяды пакрыта было пасажыра - кілёмэтраў 4.695.000, 5.275.000 і 2.625.000 (за сёлетняе паўгодзьдзе). Таварны рух за гэтыя гады моцна пабольшаў.

У 1936 годзе проектуецца ўвядзеньне на некаторых чугуначных лініях прысьпешаных таварных цягнікоў на злучаных тормазах, што мае на мэце прысьпяшэньне таварнага руху.

Што датычыць бясьпечнасьці чугуначных падарожаў, дык за апошнія 9 гадоў лік катастрофаў і стычак значна зьменшыўся. Уводзяцца далей на чугуначных лініях найнавейшыя тэхнічныя ўдаскаленьні, каб павялічыць бясьпечнасьць руху.

Затым прыняты меры, каб даставіць чугункам неабходныя дый пры гэтым добрае якасьці матэр'ялы. Аднача сна скарочана да мінімуму карыстаньне заграгічным матар'яламі. Створаны агульны плян з купу матар'ялаў агульнага карыстаньня для чугунак.

З працэсу аб забойстве міністра Перацкага.

Адвакат Павэнцкі ізноў вяртаецца да прапазыцыі аб вылучэньні з гэтае справы ўсіх фактаў, якія ня маюць беспасярэдняй сувязі з забойствам міністра Перацкага.

Дзеля таго, што суд аддаліў гэту прапазыцыю, абаронца прапануе фармальна абняць гэтыя факты, як у дававовым паступаньні, так і праз расшырэньне акту абвінавачаньня на забойствы Бачынскага і Бабія, а таксама на падрыхтаваньне забойства Касабудзкага і іншыя праступленьні. Дзеля таго, што сьледзтва па гэтых справах адбывалася ў Львове, адвакат Павэнцкі ўносіць прапазыцыю аб зарэквіраваньні актаў сьледзтва Варшаўскім Акружным Судом і разгляданьні тых справаў у злучэньні з гэтаю.

Прапазыцыі гэткай працівіцца пракурор Рудніцкі, заяўляючы, што яна ёсьць спрэчнаю з найэлемэнтарнейшымі працэдуральнымі прынцыпамі. — Абаронца хоча,—кажа пракурор Рудніцкі,—каб зараз-жа тут на працэсе стварыць нейкі новы акт абвінавачаньня аб забойстве Бачынскага, Бабія, рыхтаваньні забойства Касабудзкага. Ідучы пасьлядоўна па лініі прапазыцыі, мы павінны былі-б таксама абвінаваціць Лэбэда за ўдзел ў нападзе на пошту ў Гродку-Ягелёнскім і невядома яшчэ як далёка сягаць. Гэта ёсьць пытаньне, жыцьцёва немагчымае і законна неабаснованае. Там тыя факты здараліся на іншым абшары і ў адношаньні да іншых прадметаў. Увядзеньне іх да цяперашняе справы ня значыць, каб можна было каго-небудзь засудзіць за там тыя паступкі, яны маюць служыць толькі, як ілюстрацыя таго, што рабілася ў Львове і ў тэй часьці краю ў пэрыяд выпаўненьня забойства міністра Перацкага па ініцыятыве ОУН.

Суд не прыхіляецца да прапазыцыяў адваката Павэнцкага, як аб расшырэньні акту абвінавачаньня, так і аб пакліканьні новых сьведкаў, і пасьля перарыву паседжаньня прыступае да апытаньня сьведкаў, якія, са згоды старонаў, даюць паказаньні бяз прысягі.

Першым паказвае сьведка Язэп Заёнц—возны Тарарыскага Клюбу. 15-га чэрвеня 1934 г. паміж 2-ю і 3-ю гадзінамі, калі ў клюбе былі прысутнымі прэм'ер Казлоўскі, міністар Пацёркоўскі, палкоўнік Абрагам, сьведка ўбачыў праз вakonнyю шыбу пад'яжджаўшы самаход міністра Перацкага. Міністар Перацкі выйшаў з самаходу. Ззаду за ім ішоў нейкі суб'ект. У мамэнце, калі міністар апынуўся на сходках, суб'ект гэты падбег да яго і стрэліў 2 ці 3 разы. Міністар упаў тварам да вешалкі. Стрэлы былі зроблены на адлежнасьць выцягненае рукі. Самага факту страляньня сьведка ня бачыў, бо быў за дзьвярыма. Бачачы падаючага міністра, пабег да загадчыка клюбу Опольскага з крыкам „Забілі міністра Перацкага!“ Затым выбег у гародчык, дзе злучыўся з кельнэрам Давдаю. Убачыў тады суб'екта, які вольным шагам праходзіў каля будкі, пастаўленай асфальтчыкамі. Тады крыкнуў: „Гэты! Паліцыя, трымайце бандыта!“ Забойца пусьціўся тады бягом. Опольскі, Давда і сьведка пераскочылі праз плот і пусьціліся за ім у пагоню. У гэты мамэнт выбег возны з японскага пасольства і хацеў злавіць уцякаўшага, але той стрэліў да яго з адлежнасьці якіх-небудзь паўтара шага і адначасна згубіў пачку і капялюш.

Суд: Ці суб'ект рабіў штосьці з пачкаю, калі ішоў ззаду за міністрам?

Сьведка: Так, выняў пачку і папраўляў яе.

Суд сьцьвярджае з актаў, што сьведка ў сьледзтве цьвярдзіў зусім выразна, што незнаёмы рукою прыціскаў пачку. Цяпер ужо сьведка не прыпамінае сабе гэтага дакладна.

Сьведка далей паказвае, што ўцякаўшага забойцу згубіў з вачэй у той мамэнт, калі той схіліў на сходкі. Па дарозе нейкі праходзіўшы чалавек хацеў уцякаўшаму падставіць нагу. Уцякаўшы прыгразіў яму рэвальвэрам. Вярнуўшыся ў клюб, сьведка знайшоў дзьве гільзы, а адну гільзу знайшоў прэм'ер Казлоўскі ці віцэ-маршалак Медзіньскі.

Далей ідзе рад пытаньняў аб выглядзе ўцякаўшага, а таксама аб яго вопратцы. Кіненае ім пальто сьведка пазнаў на сьледзтве.

Пракурор Рудніцкі прапануе сьведцы глянуць на лаву абвінавачаных, ці здаралыся яму калі-небудзь бачыць каторага з іх? Сьведка па чарзе прыглядаецца да абвінавачаных і сьцьвярджае, што ўсё твары яму незнаёмыя.

Другі па чарзе сьведка—кельнэр Тарарыскага Клюбу Адам Давда—паказаў, што чуў стрэлы: два беспасярэдня адзін за адным, а пасьля яшчэ адзін. Выбег швайцар з крыкам: „Забілі міністра Перацкага!“ Сьведка браў удзел у пагоні і выбег на перад усіх. У мамэнт, калі забойца затрымаўся і стрэліў да паліцыянта, дык сьведка затрымаўся, бязрадна разглядаючыся. Пасьля ізноў кінуўся ў далейшую пагоню. Пры сходках забойца недзе прапаў і ніхто ня мог паказаць, дзе ён схаваўся. Пасьля шукалі яго ў суседніх гародах, па стрэхах і падстрэшшах, але безрэзультатна.

Сьведка Вітульскі—шофэр міністра Перацкага—паказаў: — як звычайна, каля гадзіны 15.30, я прыехаў да клюбу з панам міністрам. П. міністар сказаў мне а гадз. 17.30 прыехаць па яго ізноў. Я бачыў яго яшчэ, як высеў на тратуар і, чытаючы газэту, скіраваўся да ўваходу. У гэты мамэнт я адвярнуўся, падаючы машыну ўзад, а адначасна гаворачы з іншымі шофэрамі, і згубіў міністра з вачэй. Яшчэ праз мамэнт, я ўбачыў, што па няпарным баку мяне мінае нейкі суб'ект і даволі энэргічным шагам пераходзіць, пасьвістваючы. У гэты мамэнт выбег Заёнц з крыкам: „Лавеце забойцу! Чалавек той аглянуўся і кінуўся ўцякаць. Яму заступіў дарогу возны з пасольства, да якога той стрэліў. Я яшчэ ня ведаў, што сталася, але дагадаўся, што сталася нешта благое. Пакуль я выкруціў машыну, суб'ект той быў ужо даволі далёка. Ведаючы, што каля японскага пасольства стаіць паліцыянт, я хацеў забраць яго на ступеньку. У гэты мамэнт паліцыянт быў ранены выстралам тэрорыстага і пакінуў пагоню. Забойца дабег ужо да вул. Шчыглей. На мой заклік паліцыянт Багіньскі ўскочыў на ступеньку аўта. Я дадаў газу, але перашкаджалі мне прабягаўшыя вуліцаю людзі. Тэрорысты дабег тымчасам да сходкаў.

У далейшым працягу давалі паказаньні сьведкі: палк. д-р Сакалоўскі, даглядчык дому на вул. Перацкага Ян Дантос, паліцыянт Станіслаў Багіньскі і ст. паліцыянт Обрэмбскі, пасьля апытаньня якіх суд абвясьціў перарыў да 10-е гадзіны раніцы наступнага дня.

На дзень 27 лістапада вызначана было апытаньне далейшых сьведкаў у ліку 51 чал.

(Працяг будзе).

40 караблёў курсуе ўвесь час паміж Італіяй і Усх. Афрыкай.

Ніколі яшчэ ў працягу вякоў не праехала гэтак шмат караблёў пад італьянскім флягам праз Суэцкі канал, як у цяперашнім пэрыядзе; ніколі яшчэ выгрузка ў порце Масаўа не дасягнула гэткага высокага рэкорду, як у бягучых тыднях.

Італія адразу змабілізавала гандлёвы флёт дзеля перавозкі матар'ялаў з мэтраполіі ў свае ўсходня-афрыканскія калёніі. У шпаркім тэмпе вялікія трансатлянтыкі перароблены былі на транспортныя караблі, якія ў кароткі час праяжджаюць адлежнасьць у 2.500 марскіх міляў да Чырвонага мора, або ў 3.900 міляў да Індыйскага акіяну. Побач з нармальнымі рэгулярнымі лініямі існуе бязустанная сецьць карабельных сувязяў усіх італьянскіх портаў з портамі ўсходня-афрыканскіх калёніяў у Эрытрэі і Сомалі: Масаўа, Асаб, Бэндэр, Касім, Магадзісчыо, Обія, Брава, Мэрка і Хізімайо.

Ніводзін італьянскі карабель не стаіць бяз працы. Побач з старымі караблямі, ужыванымі дзеля перавозкі ючнае жывёлы і рагатай скаціны, езьдзяць найновачасьнейшыя і найбольш люксусныя трансатлянтыкі, як „Roma“ (32.000 тоннаў), „Conte Biancamano“ (24.500 тоннаў), „Saturnia“, „Vulcania“ (па 24.000 т.), „Oceania“ (20.000 т.). Нават і „экспрэсы“ Далёкага Усходу „Conte Verde“ і „Conte Rosso“ выгружаюць у Афрыцы аддзелы работнікаў і тэхнікаў. Злучаныя лініі „Італія Косуліч—Лёйд Трыестіно“, ужытыя для ўсходня-афрыканскіх транспортаў, аддалі ў распараджэньне італьянскага ураду 40 караблёў, 6 з якіх маюць больш як 20-тысячны тоннаж, 5 больш як 10-тысячны, а 7 пераробленa ў плывучыя шпіталі.

Італьянскія караблі выгружаюць у сярэднім матэр'ял і людзей у працягу 12-14 гадзін. Гэткім спосабам праз даволі кароткі час Італія змагла перакінуць у Эрытрэю і Сомалі каля 300.000 войска і каля 50.000 работнікаў.

Трывожныя настроі сярод італьянцаў у Порт-Саідзе.

Па ангельскім весткам з Порт-Саіду ў тамтэйшай італьянскай калёніі нэрвовасьць усё павялічваецца. Шмат хто з італьянцаў, жывучых там, пачынаюць прымаць меры для павароту на бацькаўшчыну з прычыны таго, што палітычная сытуацыя шмат пагоршылася. Шмат італьянцаў перапісалі сваю маемасьць і прадпрыемствы на эгіпскіх грамадзян, каб такім чынам забясьпечыцца ад магчымай конфіскацыі іх эгіпскімі уладамі. Італьянскі консул у Порт-Саідзе параіў сябрам італьянскае

Зьмітрок Бядуля (Ясакар).

(у 25-ыя ўгодкі літэратурнае працы).

Дваццаць пяць гадоў таму назад першы раз выступіў у друку, цяпер шырака вядомы беларускі поэт і пісьменьнік, Зьмітрок Бядуля. У № 39 „Нашай Нівы“ з 1910 году была надрукавана лірычная імпрэсія „Пяюць начлежнікі“ пад сапраўдным прозьвішчам поэта — Самуіл Плаўнік.

Сам поэт—жыд па паходжаньні. У беларускай літэратуры вядомы ён пад рознымі псэўдонімамі, як: Іскра, Сымон Пустэльнік, Зьмітрок Бядуля, Ясакар, з якіх два апошнія сталіся найбольш популярнымі і пад якімі Плаўнік увайшоў у гісторыю бел. літэратуры. Пад псэўдонімам Зьмітрок Бядуля выступае Плаўнік у прозе, у поэзіі—пад псэўдонімам Ясакар.

Самуіл Плаўнік радзіўся у 1886 г. ў мястэку Пасадзец, Вялейскага павету. Бацька яго ўтрымліваў сям'ю, займаючыся рознай працай, (займаўся трохі гаспадаркай, быў мястэчковым балаголам, займаўся сплавам лесу). Будучага поэта ўзгадоўвалі ў рэлігійным духу. Пэўны час малы Плаўнік хадзіў у хэдэр, а пасьля бацька яго аддаў у ешыбот у м. Даўгінава, дзе вучыўся на рабіна. Рабінам, аднак, Плаўнік ня стаўся. Побыт у ешыбоце меў і дадатнія бакі. Тут Плаўнік пазнаёміўся добра з гэбрайскай рэлігійнай літэратурай. Гэта знайшло свой адбітак у яго пазьнейшай творчасьці: ў лірыцы Бядулі-Ясакара мы пабачым містычна-біблійныя матывы, абвеяныя смуткам жыдоўства. Сям'я Плаўнікаў была тыповай жыдоўскай сям'ёй, якія мы спатыкаем па мястэчках Беларусі. Таму малы Плаўнік рана пачаў гаварыць пабеларуску, а маючы 17 гадоў ужо добра ведаў беларускую і расейскую мовы [1]. Натура будучага поэта была вельмі ўспрыемлівая. Як сьведчаць некаторыя асобы, знаўшыя бліжэй поэта, Плаўнік малым хлопцам выбягаў у поле і, чуючы беларускія жніўныя песьні, плакаў. Пазбаўлены магчымасьці атрымаць вялікшую адукацыю, Плаўнік саматугам займаўся самаадукацыяй. Падобна, як Я. Купала, З. Бядуля зачытываўся рознымі кнігамі, якія трапляліся яму ў рукі. Пэўны час ён быў учасьнікам корэспондэнцыйных курсаў па самаадукацыі. Калі бацька С. Плаўніка заняўся сплавам лесу (на рэчцы Сьлізанцы), поэту давялося пераажыць нямала часоўных хвілін. Бацька, здаецца, хацеў прыцягнуць сына да справы сплаву бліжэй[1]), але ня гэтыя справы цікавілі хлапца. Будучы поэт часта бываў пры рабоце, праводзіў часам у лесе або на рэчцы цэлыя дні і ночы. Тут ён „наслухаўся беларускіх казак, песень, нагледзіўся чароўных абразкоў беларускае прыроды і добра пазнаўся з жыцьцём-быцьцём селяніна“ [2]), Побыт на ўлоньні прыроды і блізкая сутычнасьць з работнікамі-сялянамі далі магчымасьць С. Плаўніку добра адчуць і пазнаць беларускую прыроду і душу беларускага сялянства. Розныя сялянскія тыпы, прыгожыя малюнкі прыроды, апрацоўкі народных сюжэтаў — усё гэта знойдзе сваё адбіцьцё ў творчасьці поэта - пісьменьніка. Поэт дасьпяваў, рос творча і трэба было толькі нязначнага вонкавага пабуджэньня, каб ён пачаў самавыяўляцца. Гэтым пабуджэньнем была для Плаўніка, як і для ўсіх нашых поэтаў-нашаніўцаў, газэта „Наша Ніва“,[3]) у якой ад 1910 г. ён і пачынае друкавацца. У 1912 годзе Плаўнік пераяжджае ў Вільню і працуе ў рэдакцыі і канторы „Нашай Нівы“. Праца ў Вільні, атмосфэра вялікага места, а перадусім беларуская справа — захапілі поэта. І калі ён раней адчуваў разам з беларусамі, то цяпер пачаў з імі актыўна працаваць. Побыт у Вільні, бязумоўна, быў пераломам у жыцьці поэта. Слушна зазначае А. Навіна, што „Вільня канчальна вызначыла Бядулі яго жыцьцёвы шлях[1]). Свае настроі—настроі толькі што прыняўшага адраджэнскую веру—выяўляе поэт у імпрэсіі „Сьвятое гэта месца!“ [2]). Бядуля ў Вільні канчальна прадумаў і ацаніў свой адрыў ад жыдоўскае культуры і пераход да культуры беларускае. У беларускай стыхіі ён знайшоў вялікія духовыя цэннасьці і творчыя магчымасьці. У Вільні-ж Бядуля вырабляецца і як журналіст.

Пасьля закрыцьця „Нашай Нівы“ ў 1915 г. Бядуля працуе і супрацоўнічае ў цэлым радзе новапаўстаўшых газэт і часопісаў, як: „Вольная Беларусь“, „Беларускае жыцьцё“, „Вольны Сьцяг“, „Беларускія Ведамасьці і інш. У

---

[1]) Навучыў яго чытаць парасейску мястэчковы дзяк.

---

[1]) Дыямэнты беларускага прыгожага пісьменства“, № 1, Кіеў, 1927 стр 71.

[2]) М. Гарэцкі. „Гісторыя беларускае літэратуры“, выд. 1924 г., стр. 329.

[3]) За першыя тры гады існаваньня ў „Нашай Ніве“ было надрукавана 26 вершаў 61 поэта і 96 апавяданьняў 36 пісьменьнікаў. („Дыскусія аб „Нашай Ніве“, Менск, 1932, стр 11).

Творы Бядулі прадстаўляюцца наступна: за 1910—1, 1911—1, 1913—11, 1914—5, (1912 і 1916 г. „Н. Н.“—не апрацаваны).

---

[1]) А. Навіна „Вільня ў беларускай літэратуры“ („Адбітае жыцьцё“ кн. 1 Вільня, 1929. стр. 132).

[2]) Зборнік „Памяці Івана Луцкевіча“, Вільня, 1920, стр 53—56, пар. А. Навіна, op. cit., стр. 132—133.

каленіі забраць з мясцовых банкаў і эгіпскай касы ашчаднасьці свае ўклады і перадаць іх на схоў консульству. Апошнім тэрмінам прыняцьця гэтых укладаў консульствам вызначана 15 сьнежня.

Малая Антанта.

(Румынія, Чэхаславаччына, Югаславія).

Апошнія палітычныя і ваенна-палітычныя здарэньні ў міжнародных адносінах цесна лучацца з дзяржавамі, так званай „Малой Антанты", г. зн., з Румыніяй, Чэхаславаччынай ды Югаславіяй.

Дзяржавы Малой Антанты даўгі час не прызнавалі савецкага ўраду Расеі і ня мелі з ім дыплёматычных зносінаў. Аднак рэвізіяністычныя настроі Нямеччыны,Вэнгры ды Баўгарыі выклікалі зьмену ў адносінах да Савецкай Расеі Малой Антанты, якая ня толькі ўступіла ў дыплёматычныя зносіны з Савецкай Расеяй, але, як паказваюць апошнія палітычныя здарэньні, парабіла з тэй-жа Расеяй ваенныя дагаворы на случай вайны, даючы магчымасьць праходу савецкаму войску цераз свае землі, што, прыкладам, вынікае з дагавору між Румыніяй і Савецкай Расеяй, які выклікаў недавольства сярод пэўных румынскіх палітыкаў, уважаючых гэны дагавор за пагрозу незалежнаму існаваньню Румыніі і які падкопывае існаваўшы дасюль польска-румынскі ваенны саюз.

Ізноў-жа пад уплывам зьмены ў адносінах да Савецкай Расеі адносіны Чэхаславаччыны да Польшчы робяцца напружанымі, аб чым сьведчаць хоць бы апошнія здарэньні ў Цешынскай Сілезіі.

Трэцьці сябра Малой Антанты, Югаславія, што праўда, пакуль што не выяўляе сваёй варожасьці ў адносінах да Нямеччыны і яе саюзьнікаў, аднак, відаць, сваю замежную палітыку вядзе згодна з палітыкай іншых сябраў Малой Антанты.

Нядаўна ў Белградзе адбыўся зьезд прадстаўнікоў генэральных ваенных штабаў Малой Антанты, дзе разглядаліся проекты супольнага наступаньня на случай вайны. Вось чаму цікава хоць-бы ў агульных рысах пазнаёміцца з дзяржавамі Малой Антанты.

Румынія (каралеўства) займае абшар 316.452 квадр. кілём. (Польшча 386.273 кв. кілём.) з насельніцтвам 18.655.500 чалавек (у Польшчы каля 33-х мільёнаў), з якіх нацыянальных меншасьцяў 25 процантаў—чацьвёртая частка (ў Польшчы 37 процантаў).

У Румыні абавязвае агульная вайсковая павіннасьць з 2-х годнім срокам службы. Войска складаецца з 15.300 афіцэраў і 240.500 салдат, ня лічачы 25 тысяч жандараў і 12 тысяч пагранічнікаў, дзе служба трывае 3 гады. Войска падзелена на 7 карпусоў па 3 пяхотныя дывізіі ў кожным і 1 егерскі корпус, або ўсяго ёсьць 21 пяхотная дывізія, 2 егерскіх брыгады, 2 кавалерыйскія дывізіі і 1 кавалерыйская брыгада ўсяго 192 пяхотныя батальёны, 96 эскадронаў кавалеры, 256 батарэяў, з якіх: 28 цяжкіх і 20 паветраных аддзелаў з 913 самалётамі. У вайну войска павялічваецца да 30-х пяхотных дывізіяў.

Ваенны флот мае 6 мінаносцаў і 5 падводных лодак. Матросаў і марскіх афіцэраў 4 тысячы чалавек.

Чэхаславаччына (рэспубліка) займае абшар 140.405 кв. кілём. з насельніцтвам 14.323.300 чалавек, з якіх каля 33 процантаў нацыянальных меншасьцяў.

Вайсковая служба, пры агульнай павіннасьці, трывае 2 гады. Войска складаецца з 10.700 афіцэраў і 171.839 салдат (улетку 100 тысяч салдат) Усяго ёсьць 12 пяхотных дывізіяў (па 4 палкі ў кожнай), 3 кавалерыйскія брыгады (па 4 палкі), 2 горныя брыгады, 4 паветраныя палкі з 24-ма аддзеламі і 546-ма самалётамі. Разам ёсьць 756 пяхотных батальёнаў, 40 эскадронаў кавалеры, 196 батарэяў, з якіх 76 цяжкіх.

Югаславія (каралеўства) займае абшар 248.987 кв. кілём. з насельніцтвам 14.280.500 чалавек, з якіх нацыянальных меншасьцяў каля 15 процантаў, ня лічачы харватаў і славенцаў.

Служба ў войску трывае 18 месяцаў. Войска складаецца з 38-х тысячаў афіцэраў і 184.448 салдат. Усяго ёсьць 16 пяхотных дывізіяў (7 па 4 палкі і 9 па 3 палкі), 1 гвардаейскі пяхотны полк, 2 кавалерыйскія дывізіі (па 4 палкі кожная) і 7 паветраных палкоў. Разам ёсьць 184 пяхотныя батальёны, 40 эскадронаў, 210 батарэяў, з якіх 30 цяжкіх, 35 паветраных аддзелаў з 568 самалётамі. У вайну войска павялічваецца да 30-х пяхотных і 4 кавалерыйскіх дывізіяў.

Разам малая Антанта налічвае 47.756.300 чалавек жыхароў і ў вайну можа мець каля 90-х дывізіяў войска.

К.

Пашырайце нашу газэту.

Апошняя бразыльская рэвалюцыя.

Рэвалюцыя гэта, не пасьпеўшы разгарэцца, была патушана дыктатарам-прэзыдэнтам Бразыліі Гэтуліо Варгасам.

Як ведама, рэспублікі паўдзённай Амэрыкі наагул належаць да гэткага тыпу краін, у якіх „рэвалюцыі ўзрываюцца блізка штогоду. Трудна знайсьці гэткага гэніяльнага чалавека, які ўспомніўбы ўсе паўдзённа-амэрыканскія рэвалюцыі, што былі там за апошнія сто гадоў. У гэткай, напр., Бразыліі адзін год без паўстаньня лічыцца годам няўдалым. Бягучы 1935 год як быццам меў прайсьці спакойна. І вось пад самы канец гэтага „нетрадыцыйнага" для Бразыліі году раптам загарэлася там рэвалюцыя, як быццам толькі дзеля таго, каб датрымаць традыцыю.

Рэвалюцыя, аб якой тыдзень назад газэты падавалі тэлеграфныя весткі ня была ні доўгаю, ні крываваю; забітых не налічваецца нават і аднае тысячы.

Паўстаньне абняло толькі дзьве паўночныя правінцыі і ледзь закранула сталіцу—Рыо дэ-Жанэйро.

Больш на месцы было б гаварыць не аб рэвалюцыі, а аб контр-рэвалюцыі, таму што цяперашні легальны бразыльскі ўрад сам выйшаў з рэвалюцыі. Гэта ўрад чалавека сярэдніх гадоў, з моцнымі кулакамі і вялікім спрытам, прэзыдэнта д-ра Гэтуліо Варгаса. У 1930 годзе гэты генэрал і дзяржаўны муж стаў на чале нездаволеных (а гэткіх у Бразыліі ніколі ня бывае мала!) і зрабіў пераварот, абвяшчаючы сябе часовым, а пасьля і заўсёдным прэзыдэнтам.

Уладу Варгаса спачатку сустрэлі бразыльцы з вялікім энтузіязмам. Ён абвясьціў, што перш за ўсё прывядзе ў парадак трагічныя фінансы краю. І гэта ён зрабіў. Першы год яго дыктатуры даў перавышэньне дзяржаўных даходаў над расходамі. Пасьля надышоў горшы час, Бразылія мусіла што раз дык больш паліць каву, каторай ня было куды збыць, ды друкаваць усё больш ды больш папяровых грошай.

Ня гледзячы на тое, што ўласьнікам плянтацыяў кавы плацілі за спаленьне яе, панавала сярод іх нездаволеньне, бо і тае кавы, якая ў іх заставалася, ніхто не хацеў купляць.

Набраўшыся адвагі ад першае бюджэтнае ўдачы, Варгас пачаў рабіць шырокія расходы. Перш за ўсё падвысіў пэнсію афіцаром, на якіх апіраў свой рэжым, ды пачаў будаваць пышныя рэпрэзэнтацыйныя будынкі, укладаць дзяржаўныя капіталы ў розныя інвэстыцыі, арганізуючы, ня вельмі мо' і патрэбныя, працы. А каб ставала на ўсё гэта грошай, падвышаў падаткі.

Ужо ў 1932 годзе бразыльцы заявілі Варгасу, што, яны ня вельмі ачараваны яго ўладай, што адбівалася ў форме дробных паўстаньняў, паднятых у розных кутках гэтага вялізарнага краю. Значна сільнейшае паўстаньне ахапіла край у наступным 1933 г., маючы сваім цэнтрам штат Сао-Паўлё. Забітымі лягло каля 10.000 чалавек. Маючы ў сваім распараджэньні добра аплачваную армію, Варгас уцішыў нездаволеных.

Павадыром рэвалюцыі ў Сао-Паўлё быў афіцэр урадовае арміі Люіз-Карлёс Прэстэс, якога прыяцелі яго называлі „рыцарам надзеі". Ен зьяўляецца вэтэранам ужо некалькіх паўстаньняў. Пасьля здушэньня паўстаньня 1924 году, ён уцёк ад пагоні ўрадовага войска, крыючыся ў пушчах Бразыліі, якая па сваім абшары роўна 10-ём вялікім эўрапэйскім дзяржавам. Есьць там дзе схавацца, манэбраваць, нечакана атакоўваць, прападаць у гушчарах дый зноў вылазіць.

Гэткую рамантычную барацьбу Прэстэс вёў блізка што два гады, прайшоўшы з сваім аддзелам у 1000 чалавек 30,000 кілёмэтраў або $^3/_4$ экватару. Ня могучы аднак застацца ў Бразыліі, адступіў нарэшце з вернымі яму ваякамі ў Балівію, пасьля адведаў Уругвай і Аргэнтыну, а ў канцы выехаў у СССР, дзе быў назначаны шэфам трэцяга інтэрнацыяналу на Бразылію. Агітацыя, ведзеная ім на савецкія субсыдыі, перацягнула на яго бок некалькі батальёнаў бразыльскае арміі і часьць жыхароў паўночных правінцыяў. Ен думаў, што як толькі кіне кліч да паўстаньня, дык уся Бразылія на гэты кліч адгукнецца. Ен разьлічаў перш за ўсё на сваю папулярнасьць праўдзівага нацыянальнага героя. Але здаецца, што пашкодзіў яму чырвоны штандар. Нават нездаволеныя бразыльцы не хацелі перажываць камуністычных экспэрымэнтаў, спадзяваючыся, што яны ня будуць лепшымі за экспэрымэнты прэзыдэнта Варгаса. Дзеля гэтага вось бразыльцы даволі холадна зарэагавалі на агністыя праклямацыі Прэстэса. Армія нават ня страціла шмат амуніцыі. У некалькіх пунктах былі збомбардованы з гарматаў і аэрапланаў казармы збунтаваных салдатаў, у іншых — адбыліся стычкі на барыкадах. Тэлеграмы пра гэтыя

іх ён зьмяшчае ня толькі свае мастацкія творы, але і розныя стацьці, закранаючыя грамадзкія і культурныя пытаньні. Артыкулы Бядулі—цікавыя, арыгінальныя, напісаныя жыва (нар.: чаму няма беларускага раману? і т. п.). Пасьля рэвалюцыі Бядуля жыве ў Менску. Тут ён пэўны час працаваў у газэце „Савецкая Беларусь". Пасьля кароткага перарыву ў літэратурнай працы, які наступіў пасьля 1920 г., Бядуля (пачынаючы ад 1923 г.), напісаў і выдаў шмат. Гэта наагул плодны пясьняр Яго літэратурная спадчына прадстаўляецца сяньня больш-менш наступна:

„Abrazki" (імпрэсіі), Пецярбург, 1913. „Пад родным небам" (вершы), Менск, 1922. „На зачарованых гонях" (апав.) Менск, 1923. „Буралом" (вершы) Менск, 19 4. „Поэмы"—Менск, 1926. „Салавей" (аповесьці) Менск, 1928. „Язэп Крушынскі" (раман) Менск, 1929. Апрача ўспомненых твораў (некаторыя вытрымалі ўжо па некалькі выданьняў), вядомы яшчэ іншыя творы Бядулі, публіцыстычна—навуковага характару, як: „Жыды на Беларусі" (1917), „Вера, паншчына і воля ў беларускіх народных казках і песьнях" (1923) і інш.

Піша Бядуля і прозай і вершам. Ён, як і некаторыя іншыя нашыя поэты-пісьменьнікі, ад поэзіі ўсё больш пераходзіць да прозы, хоць наагул усё-ж поэзія ў яго переважае. Пасьля ўтварэньня Савецкае Беларусі ў творчасьці Бядулі праяўляюцца новыя матывы, новыя ідэі але яны,як зазначае проф. Е. Карскі, адбіваюць покі што „тую стадыю, якая знайшла выражэньне ў жыцьці—зьнішчэньне ранейшых паняцьняў і поглядаў, часта з насьмешкай над імі, позытыўныя ідэалы яшчэ ня дадзены" [1]).

Як поэт, Бядуля выяўляе нязвычайнае багацьце матываў і асаблівы падход да іх, што наагул вылучае яго спасярод іншых нашаніўцаў. Гэтыя асаблівасьці Бядулі мы вытлумачым перадусім яго паходжаньнем.

У раньніх творах Бядулі заўважаецца выразны індывідуалістычны нахіл, што ўжо належна выяўляецца ў яго „Abrazkoch". Поэту не даюць супакою думкі. Ён цяжыцца сваёй бяздзейнасьцю, але ці ён вінават, што прырода зачаравала яго, што душа яго расчыняецца для чулага яе ўспрыйманьня. Ён, здаецца, „цягаўся-б начамі па хвойніку, апусьціўшы галаву на грудзі, заламаўшы рукі на плечы". („Ці я вінават?..." з „Abrazkou") Сэнтымэнтальны, рамантычны твор маладога поэта вызірае з усіх амаль імпрэсіяў у „Abrazkoch". Поэт яшчэ не дайшоў да творчае сама сьведамасьці, не зразумеў, што ён васілёк, а ня колас. Але вельмі хутка адбываецца ідэйнае і творчае дасьпяваньне Бядулі і „цярпеньні маладога Вэртэра" канчаюцца. Ён становіцца на моцны нацыянальны грунт, які напаўняе яго поэзію верай і бадзёрасьцю. Можа ня зусім слушны ў адносінах да Бядулі зварот Ул. Жылкі ў поэме „Уяўленьне":

„Гэй, гаруны, і бядулі, і сумныя,
Ваш гэта чуецца плач?".

Бядуля ў сваёй поэзіі амаль зусім ня плача, прынамся ў сваёй лірыцы з грамадзкімі матывамі [1]). Вельмі выразна выступае ў Ясакара-Бядулі нацыянальны матыў. Бядуля заклікае беларусаў да актыўнага змаганьня за сваю нацыянальную самабытнасьць. „Ратунак ня прыйдзе табе ад чужога — будзь панам ты сам над сабой! — кліча поэт у „Гусьляры" (Беларускае Жыцьцё , № 22). Гэтая думка аб духовай незалежнасьці беларускага народу зьяўляецца лейт — матывам цэлага раду вершаў Ясакара. Гэтая-ж думка праводзіцца і ў вершы „Беларусь", якім пачынаецца зборнік вершаў „Пад родным небам". Пасьля апісаньня Беларусі, яе мінуўшчыны, поэт выказвае тут веру, што Беларусь ізноў жыве. Ня гледзячы на цяжкі лёс, прадажніцтва, дэнацыяналізацыю, настане лепшае заўтра. Поэт верыць, што сама Беларусь адзначыць сабе межы, „без дапамог ня прошаных дзядзькоў". Падобныя матывы і ў вершах „Варта", Новы год", „Прысяга", „На прадвесьні і інш. У іх выяўляецца выразна нацыянальна — незалежніцкая ідэолёгія поэта.

Ня менш выразна выступаюць у лірыцы Ясакара і соцыяльныя матывы, хаця яны пераважаюць перадусім у яго прозе.

Шмат месца пасьвячае поэт каханьню, якое выклікае ў яго душы нейкі „сусьветны сум" і няясна-трывожныя пачуцьці Вечар навявае сум па нечым далёкім... „У гэты самы час, кажа поэт, тку я са смутку свайго карону для шоўкавых валасоў тваіх"... (Abrazki"). „Ці грэх цябе любіць", „Сэрца прарока", „Акорды" і інш. адбіваюць мукі і радасьці каханьня.

X I.

(Працяг будзе .

[1]) Е Карскій „Белоруссы" т. III (3), Петроград 1922, стр. 3 1.

[1]) Погляд аб „сьлёзнасьці" нашаніўскай поэзіі вымагае бязумоўна, рэвізіі, нельга, аднак яго зусім адкідаць, як гэта робяць некаторыя крытыкі ва ўсх. Беларусі (асабліва там, дзе ім гэта патрэбна)

Прысылайце падпіску на газэту „РОДНЫ КРАЙ".

падзеі ледзь былі бразыльцамі чытаныя, бо ёсьць куды большыя сэнсацыі. А паўстаньні для іх — не навіна.

Забарона ўвозу ў нямеччыну нямецкіх марак.

У выданай нямецкімі ўладамі трэцяй інструкцыі да валютнага закону гаворыцца, што ўвоз у Нямеччыну марак без асобага на гэта дазволу забараняецца. Чужаземцы, якія ня жывуць у вобласьцях, гранічачых з Нямеччынай, маюць права без дазволу прывозіць у Нямеччыну да 30 марак.

Нямецкія банкноты, якія будуць прысланы з заграніцы напярэдадні гэтай забароны, палучацель зможа атрымаць для сябе, альбо для іншага толькі са згоды валютнае камісіі для ўрэгуляваньня альбо ў характары гарантыі па якому-небудзь запатрэбаваньню, ў характары пазычкі, падарунку ці на іншай якой-небудзь законнай падставе.

Далей там гаворыцца, што эмігранты і пасьля эміграцыі падлягаюць існуючым валютным абмяжаваньням і забаронам у адно сінах такіх цэннасьцяў, якія падлягалі гэтым абмяжаваньням і забаронам яшчэ да іх выезду з Нямеччыны. Валютная камісія ўпаважнена дапушчаць з гэтага выняткі.

Проект амнэстыі

На памятку ўвядзеньня ў жыцьцё новае Канстытуцыі рада міністраў Польшчы апрацавала законапроект аб амнэстыі, якая абыймае як палітычнага, так і ўгалоўнага характару праступленьні, зробленыя перад 11 лістападам г.г.

Амнэстыя, аднак, ня абыйме праступкі проціў бясьпечнасьці дзяржавы, фальшаваньня крэдытных білетаў і вартасьцёвых папераў і т. п., а таксама асоб, якія ўхіляліся ад рашэньня правасудзьдзя.

Італа-абісінская справа

Як паведамляюць францускія і ангельскія газэты гутарка ангельскага мін. Хора з францускім прэм'ерам Лявалям у Парыжы скончылася прыняцьцем наступнага пляну: запрапанаваць Муссоліні і нэгусу вырашыць конфлікт пры такіх умовах: да Італіі далучаецца ўся ўсходняя частка Цігрэ з гарадамі Адуей, Адзігратам, Макалле (але без Аксума), амаль уся правінцыя Данакіль і ўвесь Огадэн з прылягаючымі да яго мясцовасьцямі, цалком адпаведнымі для пасяленьня ў іх каля двух мільёнаў італьянцаў.

Узамен Абісінія атрымае выхад да мора або праз італьянскую тэрыторыю, або праз ангельскія дамініі.

Газэты падчырківаюць, што мін. Хор, відаць, спужаўшыся італьянскай агрэсыўнасьці, уступае Італіі... паў Абісініі.

Калі нэгус прыйме гэтыя ўмовы, а Муссоліні адкіне іх, то санкцыі проціў Італіі будуць пашыраны.

У тым прыпадку, калі Муссоліні прыйме гэтыя ўмовы, а нэгус іх адкіне санкцыі проціў Італіі заразжа будуць зьнесены.

Што пастановіць Жэнэва.

У кругох, блізкіх да Лігі Народаў, цьвердзяць, што назначаная на 12 сьнежня паседжаньне „камітэту 18-ці", якое павінна разгледзіць пытаньне аб пашырэньні санкцыяў проціў Італіі, не адбудзецца, бо, відаць яшчэ да пачатку паседжаньня Камітэту будзе атрымана паведамленьне аб тым, што Муссоліні прыймае плян Лявяля і Хора.

Ня ўсе, аднак, дыплёматы перакананы ў тым, што Італія прыйме ўмовы Лявяля, бо па апошнім весткам, умовы гэтыя ані не прадугледжваюць падзелу Абісініі і далучэньня да Італіі амаль паловы горнай імпэрыі.

Многія, наадварот, цьвердзяць, што плян Лявяля ня прыйме ні Муссоліні, ні нэгус. У Абісініі ў апошніх днях пануе нязвычайнае абурэньне па поваду таго, што „белыя дзяржавы, як хочуць, дзеляцца абісінскай тэрыторыяй у той час, як італьянцы не атрымалі ані воднай рашучай перамогі. „У Огадэне, – кажуць абісінцы, — італьянскія войска стаяць там, дзе яны стаялі месяц таму назад .

Жэнэўскія дыплёматы, прыняўшы ўсё гэта пад увагу, лічаць, што 12 г. м. у Жэнэве рашаецца пытаньне аб вайне і міру ня толькі ў Афрыцы, але і ў Эўропе, бо калі Муссоліні адкіне сяньняшнія ўмовы ліквідацыі італа-абісінскай вайны, умовы, якія прызнаюцца нават яго прыяцелямі вельмі выгаднымі для Італіі, — то ўвоз нэфты ў Італію будзе забаронены на гэтым-жа паседжаньні. Калі і гэтая мера ня зробіць належнага ўплыву на Муссоліні, то Ліга Народаў павінна будзе парупіцца аб правядзеньні ў жыцьцё ваенных санкцыяў проціў Італіі.

Налет на горад Дэссіе

Апошнімі днямі італьянцы бомбардавалі горад Дэссіе. Над горадам зьявілася эскадрыльля ў складзе 6 бомбавозаў. Сярод жыхароў паўстала паніка. Усе кінуліся ўцякаць за горад з цьвёрдым намерам не вяртацца да хаты, пакуль ня скончыцца атака.

Зэнітныя гарматы дарэмна абстрэлівалі італьянскія самалёты, якія скінулі 15 бомб.

Імпэратар у часе атакі знаходзіўся ў аднэй з больніцаў, дзе сачыў за пераввязкай раненых а нават памагаў докторам і санітарам. Даведаўшыся аб зьяўленьні італьянскіх самалётаў над горадам, нэгус выйшаў на пазыцыі і сам страляў з гарматаў у ворага.

З 300 чалавек раненых памёрла 20. Такім чынам усіх забітых 73 чал. Апрача таго, стан 60 раненых можна лічыць безнадзейным.

У той час, калі ў Асмары даваліся лятуном мэдалі, у Дэссіе імпэратар павёў группу корэспондэнтаў у бракі, дзе ляжала восем страшэнна пакалечаных бомбамі трупаў абісінскіх дзяцей. Побач з імі ляжаў труп маткі з дзіцём, якога яна трымала на руках у той мамэнт, калі асколак бомбы забіў яе разам з дзіцём.

Прыбыўшы ў Адзіс-Абэбу францускі журналіст Ф. Гапон, ранены ў часе бомбардаваньня Дэссіе, заявіў, што большая колькасьць раненых тлумачыцца прысутнасьцяй шматлікага войска ў горадзе ў часе налёту. Бомбы скінены італьянцамі, былі запальваючымі.

Прауны куток.

Пятру Р., Шчучынскі павет. Каб даць адказ на Вашыя пытаньні, мусілі-б мець больш поўныя дадзеныя: ці Вы працавалі як дзяржаўны польскі урадовец, і калі так, то ад якога да якога часу і ці прасілі залічыць Вам службу (дзяржаўную) у б. Расеі? Гэтыя пытаньні адносяцца і да Вашага знаёмага. Усе дакумэнты, датычачыя яго даўнейшай працы, можа ён дастаць праз польскі консулят у Ленінградзе, аднак нам здаецца, што спэцыяльна справа вашага знаёмага прадстаўляецца безнадзейна, апошняе-ж слова можам сказаць па атрыманьні вышэй успомненых дадзеных.

Што датычыць Вас — мусіце яшчэ напісаць. ад якога да якога часу Вы працавалі і ў якой інстытуцыі і як доўга служылі ў войску (ці Вы зьяўляецеся ваенным інвалідам з польскай ці з расейскай арміі?)

Аб дзяржаўнай палітыцы

Сяньня ў гаспадарчай дзяржаўнай палітыцы для барацьбы з крызысам мае быць праведзены цэлы рад кардынальных зьменаў. Саюз Землябоскіх Палатаў і Арганізацыяў у сувязі з гэтым выдаў асобы мэморыял, у якім добра прааналізаваў зьявы гаспадарчага крызысу і дзеля гэтага зьмест яго пастараемся коратка прывесьці. Мэморыял гэты кажа, што:

1) Грашовы абег ад 1928 г. да 1934 г. абнізіўся на 12—14 проц. Таксама зьменшылася колькасьць опэрацыяў кароткa-срочнага крэдыту і сама хуткасьць абароту выменных сродкаў.

2) Другім вельмі цікавім зьявішчам нашых часоў зьяўляецца грашовы стан на рынку ў Дзяржаве. Аказваецца, што ў часе крызысу, як ня дзіўна, павялічылася сума ашчаднасьцёвых укладаў у банках. У 1928 г. прыпадала 14,5 зл. на асобу, а ў 1934 г. — 37 зл. Знача ўклады павялічыліся на 790 мільёнаў. Ясна, што гэта ўсё разам зьяўляецца тормазам у гаспадарчым жыцьці Дзяржавы, бо ўклады гэтыя пераважна замарожаныя грошы і ня прымаюць у гаспадарчым жыцьці ніякага удзелу.

3) Далей у мэмор'яле сьцьвярджаецца вялікі спадак прамысловае прадукцыі ў часе крызысу. У параўнаньні з 1928 г. прадукцыя гутніча-горная ў 1934 г. абнізілася да 72 проц., а прамысловая да 63 проц.

4) Вельмі значна зьменшыліся інвэстыцыі (на разбудову, машыны і т. д.) у промысьле і земляробстве. Страта на маемасьці адных толькі акцыйна - прамысловых супалак выносіць у 1933 г. каля 2 мільярдаў зл. (прырост інвэстыцыяў не пакрываў страту з амортызацыі).

5) Безработцые ад 1928 г. да 1934 г. ўзрасло па гарадох больш як у 3 разы. Безработцые-ж вёскі, па абліченьням Пекалькевіча, дася гае каля 6,6 мільёнаў асоб.

6) Далей сьцьвярджаецца значны спадак цэнаў і нярэнтоўнасьць вытворчасьці. Цэны на розныя тавары ў 1934 г. ў параўнаньні з цэнамі 1928 г. абнізіліся каля 50 проц.

7) Таксама абнізіўся значна супольны даход і даход Дзяржавы. Супольны даход у параўнаньні з 1928 г. абнізіўся ў 1934 г. з 26 мільярдаў да 15,5 мільярдаў.

8) У мэморыяле далей гаворыцца, што пры падзеле супольнага даходу найбольш пакрыўджана сялянства.

9) Як ведама грошы не паналі, а цэны на прамысловыя і сельска-гаспадарчыя прадукты абнізіліся амаль на палову, у выніку чаго інвэстыцыйны капітал панёс значныя страты

10) Вельмі ад'емным зьявішчам для гаспадарчага жыцьця зьяўляецца вялікая розьніца ў цэнах паміж прамысловымі і земляробскімі прадуктамі.

11) Адзначаны таксама ўзрост цьвёрдых коштаў (sztywnych), якія незалежныя ад вытворцы, прыкл. публічныя даніны, крэдытныя кошты і транспартныя стаўкі.

12) Урэшце адзначана вялікая розьніца абаротных сродкаў вёскі і гораду.

Для направы гаспадарчага жыцьця „Саюз" радзіць у мэморыяле абаперціся на ўласныя сілы. Хаця „Саюз" уважае сетку крэдытовага апарату і ашчаднiцкую капіталізацыю элемэнтамі даволі важнымі, аднак не прызнае іх адпаведнымі дзейнікамі для аздараўленьня гаспадарчага жыцьця. Выхад з тупіка „Саюз" бачыць перадусім у падняцьці вёскі, што аўтоматычна пацягне за сабой і аздараўленьне іншых галінаў народнае гаспадаркі, бо прычына усіх бедаў, паводле Саюзу, знаходзіцца ў тым, што сяляне згу білі пакупную здольнасьць.

Далей „Саюз" прапануе наступныя мэтады направы гаспадарчага жыцьця:

1) Зраўнаважаньне публічнага бюджэту шляхам як найдалей ідучых ашчаднасьцяў.

2) Сталая праграма гаспадарчай палітыкі на некалькі гадоў зраду.

3) Ліквідацыю земляробскіх публічных даўгоў прапануецца правесьці паступова ў працягу прынамся 5 гадоў.

4) Увядзеньне адпаведнай фінансавай палітыкі Польскім Банкам, між іншым прапануецца абніжэньне розных працэнтных нормаў.

5) Упарадкаваньне крэдытаў, абапёртых на эмісіі закладных лістоў. Апрацэнтаваньне земляробскік даўгоў на рынку незарганізаваным і зарганізаваным (кароткa-срочныя даўгі) не павінна быць большым 2 проц. гадавых; Сплату-ж капіталу прапануецца разлажыць на 30 гадоў.

6) Прапануецца ў бягучым бюджэтным годзе падаткі ад земляробства абнізіць прынамся да 80 мільёнаў зл., а ў наступных 2 гадох да 60 і 40 мільёнаў зл.

7) Прапануецца даходны падатак ад сялян аблічаць ад коштаў іх утрыманьня.

8) Далей лічыцца патрэбным абнізіць жалезнадарожныя стаўкі ў адносінах да перавозу земляробскіх артыкулаў.

9) Уважаецца неабходным абнізіць цэны на артыкулы, перадусім скартэлізаванага і змонаплізаванага промыслу, а неабходныя для земляробаў.

Трэба сказаць, што цэны артыкулаў скартэлізаванага промыслу ўпалі у часе крызісу вельмі мала — толькі на 11 проц., а артыкулы манапалёвыя нават падвысіліся ў цане, у той час, як цана земляробскіх прадуктаў упала агулам на 53 проц., так што цяпер земляробскія прадукты не дасягаюць і палавіны тае цаны, якая была на іх у 1928 годзе.

10) Падняць цэны на земляробскія прадукты, што падніме пакупную здольнасьць вёскі.

11) Затрымаць утварэньне карлаватых гаспадарак і не дапушчаць дроздзяжанасьці вёскі шляхам вельмі дарогога крэдыту.

Ясна, што ўсё сказанае ў мэморыяле Саюзам Земляробскіх Палатаў і Арганізацыяў зьяўляецца вельмі слушным. Аднак са свайго боку мусім адзначыць, што звычайныя інтэрвэнцыйныя меры для аздараўленьня жыцьця, па нашай думцы, ня хопяць, „бо вольная ігра гаспадарчых сілаў" замоцна закаранілася. Нам здаецца, што тут патрэбны самыя рашучыя меры, хоць можа для пэўных клясаў і балючыя, бо-ж трэба ўрэшце прымусіць, каб бяздзейныя капіталы ў банках трапілі ізноў у гаспадарчы арганізм. Ня можам таксама згадзіцца з „Саюзам", што для рэформаваньня вясковага жыцьця хопіць паўстрымаць вёску ад тварэньня новых карлаватых гаспадарак. Каб сапраўды аздаравіць вёску, трэба бязумоўна, надзяліць малазямельных сялян зямлёю.

Рэдактар: А. ФЛЕРАЎ. Выдавец: С. КАРОЛЬ. Друк. Я. Левіна Вільня, Нямецкая вул. 22. Тэл. 21-14.